

LUMEA - DAR AL LUI DUMNEZEU, IMPLICÂND JERTFA

DACIAN BUT-CĂPUȘAN

Abstract. The world - God's gift involving sacrifice.

Unlike the pantheism of ancient thought, which considered that the material world has existed since eternity, in the Christian conception the author of the world is God; the world does not exist by itself from eternity, nor by chance, it has a beginning and will have an end. God did not create the world from His being, nor from a pre-existing matter from eternity, but brought everything from non-existence to existence, from non-being to non-being.

Creation, the world itself is a gift. The gift must not be understood in itself, separated from its two intrinsic poles: the giver and the receiver. The gift represents a renunciation on the part of the giver towards the receiver, therefore it bears the seal of the cross. The purpose of the gift is therefore linked to the loving relationship between two people. The gift is the messenger of love.

Everyone must see in what they have received God's gift, as a sign of His love for us. Hence the obligation to return the gift received by dedicating our lives to God and serving our fellowmen, that is, accepting the cross willingly.

Keywords: *God, world, creation, gift, relationship, cross, sacrifice.*

Făcându-se om, Fiul lui Dumnezeu, și-a asumat condiția omenească în întregimea ei, experiindu-o în forma ei maximală, necamuflată, în tot întunericul îndepărtării omului de Dumnezeu, dând prin aceasta întrupării caracterul total și ireversibil (Filip 2, 6-8). Din iubire de oameni, „Dumnezeu Însuși se coboară prin Fiul Său, din cerul slavei Sale, și vine în planul nostru de existență, asumându-și condiția noastră omenească în întregimea ei, cu toate durerile și pătimirile noastre, dintotdeauna, arătându-ne prin aceasta sensul și valoarea netrecătoare a existenței noastre și a tuturor străduin-

țelor noastre spre mai bine. Intrând în condiția umană, El ne-a arătat că o cunoaște și o înțelege, că o împărtășește ca și noi să ne putem împărtăși de viața și de iubirea lui Dumnezeu și că sub îndrumarea învățăturilor Sale ne putem trăi viața, avându-l pentru totdeauna cu noi pe Dumnezeu”¹. El ne arată în Sine omul ajuns la capătul eshatologic al drumului său la care trebuie și putem ajunge și noi în el².

Căci prin ascultarea Sa față de Dumnezeu ca om, ascultare ce a culminat în moartea pe cruce pentru noi, Hristos ne-a răscumpărat din păcat, ne-a scos din blestem și ne-a împăcat cu Dumnezeu, dându-ne din nou dreptul la viața veșnică (Rom 5, 18). Astfel, omul răscumpărat a devenit „*făptură nouă*” (II Cor 5, 17). Cel ce se întrupează sau vine în sânul creației pentru a o restaura și a o unifica în sine, devenind și ca om, nu numai ca Logos, Pantocrator al creației, este Același cu Cel care, în calitate de Cap al tuturor celor uniți cu Sine, devine și Pantocrator al Bisericii. Hristos este, deci, înainte de Întrupare, Atotțiitor sau Pantocrator al creației, căci prin El toate au venit la existență, iar după Întrupare va deveni Pantocrator al creației restaurate, reînnoite și reunificate, prin jertfa și învierea Sa, al Bisericii, care prin Sine vine la existență.

Termenul de lume [gr. kosmos; lat. mundus] reprezintă „creația lui Dumnezeu, mediul în care omul își exercită rolul său creator, sacerdotal și profetic”³. În Sfânta Scriptură prin lume se înțelege tot pământul (Mc 16-15). În sens restrâns, lumea se referă la neamul omenesc (In 3,16). În sens foarte restrâns, lumea reprezintă lumea contaminată de păcat, concretizată prin diavol (I In 2, 15).

Însă „în vocabularul ascetic, lumea înseamnă atașarea egoistă și irațională față de realitatea pur carnală a trupului și pur materială a creației. Lumea echivalează cu iubirea trupească de sine, adică cu „tunicile de piele” sau patimile care sunt nu numai o expresie a egoismului, deoarece ele arată neputința de a se desprinde de materie, ci și o expresie a iraționalității, ele schimbă sensul lucrurilor, folosindu-le împotriva scopului lor firesc”⁴.

În perspectiva eshatologică, lumea, chemată să ia forma Bisericii în Taina Botezului, va fi transfigurată în împărăția lui Dumnezeu. De aceea creștinul și dinamica lumii se roagă: „Să vină harul și să treacă lumea aceasta”⁵.

¹ Pr. dr. Valer BEL, *Dogmă și propovăduire*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 72.

² Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILAOE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, ed. a II-a, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p. 79.

³ Pr. prof. dr. Ion BRIA, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 243.

⁴ Pr. prof. dr. I. BRIA, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, p. 244.

⁵ Învățătură a celor doisprezece Apostoli către neamuri 10, 5 în *Scrierile Părinților Apostolici*, trad. de Pr. dr. Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995, p. 32.

Spre deosebire de panteismul gândirii antice, care considera că lumea materială există din eternitate, în concepția creștină autorul lumii este Dumnezeu; lumea nu există de la sine din veci, nici din întâmplare, are un început și va avea un sfârșit. „Creația reprezintă afirmarea voinței libere a lui Dumnezeu, care dă existență unei realități distinctă de El Însuși...În calitate de Creator divin, El nu putea să creeze o lume îndepărtată de El, străină de El, abandonată ei înseși”⁶. Dumnezeu nu a creat lumea din ființa Sa, nici dintr-o materie preexistentă din veci, ci a adus toate de la neexistență la existență, de la neființă la ființă. „Dacă n-ar avea un început, n-ar fi din nimic, deci n-ar fi opera exclusivă a libertății și a iubirii lui Dumnezeu și n-ar fi destinate unei existențe în plinătatea lui Dumnezeu, ci forma ei relativă, imperfectă ar fi singura esență fatală a realității”⁷. Dumnezeu a creat lumea în timp, dar în gândul Său, ea exista din veci, existența ei era dorită de El. „Ideea lumii, gândirea și voia lui Dumnezeu privitoare la lume sunt evident eterne, dar într-un sens, nu coetern și nu legate în mod absolut cu El, ideea ei fiind distinctă prin voia Lui de ființa Lui. Distincția aceasta... exprimă distincția între ființă și voință..., ideea lumii are baza ei nu în esență, ci în voința Lui Dumnezeu. El gândește lumea în perfectă libertate...ar fi putut de asemenea să nu creeze... și reținerea de la crearea ei n-ar fi alterat sau sărăcit natura divină”⁸. Astfel, Dumnezeu rânduiește lumea înainte de toți vecii, dar o aduce la existență atunci când voiește.

Se poate afirma că „creația, lumea însăși este un dar, un locus teologicus, loc teofanic, care-L descoperă pe Dumnezeu, lumea este un sacrament al prezenței lui Dumnezeu; Biserica este un dar, viața veșnică este un dar”⁹. Darul nu trebuie să fie înțeles în el însuși, separat de cei doi poli intrinseci ai lui: dăruitorul și primitorul. Darul conține, deci, în natura sa, un scop și o destinație precisă. El este, pe de o parte, instrument de lucru, pe de altă parte, expresie a unei relații conștiente, raționale, deliberate dintre două persoane. De aceea, cel care primește darul trebuie ca, dincolo de bucuria imediată a primirii lui să-și îndrepte mintea și inima spre dăruitor. Aspectul este surprins și în Teologia protestantă a secolului al XX-lea (mișcarea cunoscută ca Teologia dialectică): „Creația reprezintă un act de binecuvântare fiindcă are, în mod iminent, caracterul unei acțiuni în care bucuria divină, slava și acceptul divinității sunt conferite celui ce este creat”¹⁰. Numai atunci darul își îndeplinește cu adevărat menirea. Și aceasta cu atât mai mult, cu cât

⁶ Karl BARTH, *Dogmatica Bisericii*, trad. de Ovidiu Cristian Nedu, Ed. Herald, București, 2008, p. 207.

⁷ Pr. D. STĂNILAOE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 226.

⁸ George FLOROVSKY, *Creation and Redemption*, vol. III, Nordland Publishing Company, Belmont, Massachusetts, 1976, p. 87.

⁹ Pr. dr. Theodor DAMIAN, *Teologia darului, caracteristica fundamentală a gândirii Părintelui Dumitru Stăniloae în Telegraful Român*, an 144 (1996), nr. 23-24, p. 3.

¹⁰ Karl BARTH, *Dogmatica Bisericii*, p. 210.

darul prezintă o renunțare din partea dăruitorului față de primitor, deci poartă pecetea crucii. „În esență, prin darul lumii Dumnezeu vrea să se facă cunoscut omului pe Sine însuși în iubirea Sa. De aceea și omul trebuie să se ridice peste darurile primite, la Dumnezeu însuși care le-a dat. Darul, ca semn al dragostei unei persoane față de alta, are în sine imprimată destinația de a fi depășit de cel căruia i s-a dat. Într-un fel, darul e lucrul la care renunță persoana care l-a dăruit de dragul persoanei căreia i-l dăruiește”¹¹.

Scopul darului deci este legat de relația iubitoare între două persoane. Darul este mesagerul iubirii. În relația noastră cu Dumnezeu, pentru că „Dumnezeu este iubire” (I In 4, 16) și pentru că Dumnezeu ne-a iubit mai întâi pe noi (I In 4, 19), darul ce-l primim de la El este semnul iubirii lui pentru a provoca iubirea noastră, pentru ca prin dar, să se instaureze între noi și Dumnezeu un dialog al dăruirii reciproce din iubire¹².

Lumea, ca mijloc și al descoperirii lui Dumnezeu și al sălășluirii omului, este dar divin. Clement Alexandrinul atrage atenția că „unii oameni rătăciți, uitându-se la frumusețea artistică a creației, au ajuns de se închină nu lui Dumnezeu, ci soarelui și lunii și corului de stele, socotindu-i nebunește pe acești aștrii dumnezei, când ei nu sunt decât organe ale timpului...Nimeni din voi să nu îndumnezeiască lumea, ci să caute pe Creatorul lumii!”¹³ Ideea de dar a fost în intenția creării lumii. Indiferent de felul cum se raportează fiecare om pe sine față de lume, la nivel activ (munca și beneficiile care vin din aceasta), contemplativ (cunoaștere) sau la alt nivel, lumea nu poate fi dezbrăcată de caracterul ei principal: ea este un dar. Toate lucrurile pe care le cuprinde lumea sunt oferite de Dumnezeu oamenilor pentru a fi folosite ca daruri în relațiile dintre ei, însă ca daruri ce poartă marca iubirii lui Dumnezeu pentru om. „Dumnezeu ne-a dat lucrurile ca daruri nu numai pentru a ne deprinde în tăria de a le depăși spre El, ci și pentru a le depăși pentru semenii noștri, dăruindu-le lor”¹⁴. Darul trebuie să rămână dar, nu se primește și apoi se blochează. Deci, darul trebuie dat și numai astfel el își îndeplinește adevărata menire.

Lumea este un sacrament al prezenței divine, o teofanie¹⁵ și aceasta pentru că vine de la Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, sfințitorul, cel ce atestă exis-

¹¹ Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, ed. a II-a, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 236.

¹² Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitatea ortodoxă. Ascetica și mistică*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 178.

¹³ CLEMENT ALEXANDRINUL, *Cuvânt de îndemn către elini (Protrepiticul)* în *Scrieri partea întâi*, coll. PSB 4, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, p. 121.

¹⁴ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 237.

¹⁵ Dumitru STĂNILOAE, *The Experience of God*, vol. 1, translated by Ioan Ioniță and Robert Barringer, Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts, 1994, p. 21.

tența lui Dumnezeu și dăruirea Sa din dragoste¹⁶. Lumea ca dar îl ridică pe om la nivelul dialogului interior al Sfintei Treimi, suprema existență dialogică și iubitoare;¹⁷ atât de însemnat este rolul lumii și atât de mare este puterea darului. „Lumea e un conținut al dialogului între om și Dumnezeu cel în Treime sau prin lume omul crește în înțelegerea și iubirea lui Dumnezeu, Cel ce i-o dăruiește din iubire ca să-l aibă prin ea ca partener al unui dialog al înțelegerii și al iubirii”¹⁸.

Legat de darul lumii este însă și darul vieții. Viața este parte din lume, e dar al iubirii și atotputerniciei divine¹⁹. „Valoarea supremă a omului constă tocmai în faptul că existența lui este constituită din darurile lui Dumnezeu. Faptul că omul reprezintă o valoare așa de înaltă în fața lui Dumnezeu este confirmat și de caracterul distinctiv, unic al fiecărei persoane umane în parte; aceasta se datorează Duhului Sfânt și de aceea omul este ridicat la nivelul compatibilității cu Dumnezeu care este tot o unitate în diversitate; pe de altă parte, însăși divinitatea și distincția persoanelor umane constituie dar divin”²⁰.

Fiecare trebuie să vadă în cele primite darul lui Dumnezeu, ca semn al dragostei Lui pentru noi. De aici și obligația întoarcerii darului primit prin dăruirea vieții noastre lui Dumnezeu și slujirii semenilor noștri, adică acceptarea crucii de bună voie. Deci, toate care se află la mijloc, între Dumnezeu și oameni tind către cruce. Dezlipindu-se de ele, omul îl găsește pe Dumnezeu și se apropie de El, care este infinit mai mult decât toate daruirile Lui. Când însă, nu mai vedem pe Dumnezeu prin cruce de bună voie, în darurile primite, „pentru că răutatea să nu fie fără de moarte”, Dumnezeu ni se face cunoscut în aceasta prin crucea fără voie pentru a opri îndepărtarea noastră de El²¹. „Această lume, această viață i-au fost date omului pentru a fi sacrament al prezenței dumnezeiești, comuniune cu Dumnezeu, și doar prin această lume, prin această viață, prin „transformarea” lor în comuniune cu Dumnezeu, omul devine om”²².

Lumea înconjurătoare nu a fost dată omului ca un prilej de poticnire, ca o realitate prin care omul, uzând de libertatea sa, să poată să se piardă. Între natura umană și natura cosmică există o strânsă legătură pe care

¹⁶ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, p. 91.

¹⁷ Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987, p. 21.

¹⁸ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 21.

¹⁹ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 357.

²⁰ Theodor DAMIAN, *Aspecte ale teologiei darului în sinteza părintelui Stăniloae în Glasul Bisericii*, an LV (1999), nr. 5-8, pp. 25-34.

²¹ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, pp. 253-257.

²² Pr. prof. Alexander SCHMEMANN, *Pentru viața lumii. Sacramentele și Ortodoxia*, ed. a II-a, trad. de Pr. prof. dr. Aurel Jivi, Ed. Basilica, București, 2012, p. 128.

Părintele Stăniloae o dezvăluie ca pe o solidaritate care transcende omul, originea ei găsindu-se în actul de dar exclusiv al lui Dumnezeu. „Dumnezeu a creat lumea pentru om și a preconizat conducerea lumii spre scopul deplinăi comuniuni cu El, în mod special prin dialogul cu omul”²³.

Geneza, sensul ființării, viața viitoare stau sub imperiul aceleiași realități fundamentale: iubirea dumnezeiască. „Dacă pe toate le-a creat Dumnezeu ca să se împărtășească de iubirea Lui, scopul lor este să ajungă la o participare deplină la această iubire, adică la o comuniune deplină cu Dumnezeu”²⁴. Astfel, înțelepciunea, știința, bucuria sunt daruri ale lui Dumnezeu (Eccl 2, 26). Chiar dacă lumea ar fi dată omului numai spre cunoaștere, tot ar fi un dar al lui Dumnezeu, însă ea e dată și pentru viața lui trupească și pentru formarea lui spirituală în vederea vieții de veci. Lumea este o cuvântare coerentă a lui Dumnezeu către om, într-o înaintare continuă. Dar dacă lucrurile și tot ce există a fost adus la existență prin Cuvânt, atunci acestea sunt mărturii sau semne ale Cuvântului în ele.

Fiind creat după „chipul lui Dumnezeu”, omul este o taină, o persoană cu valoare unică, cerând respectarea necondiționată a persoanei și liberății sale. De aceea, atât indivizii cât și instituțiile de drept sau economice, trebuie să respecte taina persoanei umane, dacă au pretenția de a fi umane. Iată de ce credința creștină taie de la rădăcină orice tendință de lezare a demnității umane în orice formă s-ar manifesta aceasta.²⁵

Dacă lumea este creată prin Cuvântul în care revelația îl dezvăluie pe Iisus Hristos, perspectiva restaurării este legată de întruparea acestuia. În numele iubirii sale, Dumnezeu își face proprie umanitatea, își asumă temporalitatea spre a o reda veșniciei. După cum scrie părintele Stăniloae, „întâlnirea eternității lui Dumnezeu cu timpul creaturii, care umple creatura de Dumnezeu, nu este decât dialogul iubirii ridicate la desăvârșire”²⁶.

Așadar, „Dumnezeu ne arată nouă iubirea sa prin lumea ca dar, pentru ca să realizeze un dialog progresiv în iubire cu noi”²⁷. Însă pentru aceasta trebuie ca și noi să întoarcem lui Dumnezeu un dar. Dar omul nu are ce să-I dea lui Dumnezeu de la sine; Dumnezeu se bucură ca omul să renunțe la unele din darurile primite, întorcându-le. Acesta e sacrificiul omului întrucât putând considera în lăcomia lui că toate cele date lui Dumnezeu, îi sunt necesare, renunță totuși la unele din ele. Originea jertfelor este în natura omului creat de Dumnezeu și ele sunt specifice omului, singura creatură a lumii văzute care este conștientă că depinde de divinitate. Cei din-

²³ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 253.

²⁴ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 253.

²⁵ Pr. V. BEL, *Dogmă și propovăduire*, p. 174.

²⁶ Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 292.

²⁷ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 254.

tâi oameni au adus jertfă lui Dumnezeu mai înainte de a-i invoca numele (Fac 4,3). Obiectul jertfei lor a fost luat din natură. În Vechiul Testament „Dumnezeu primea mireasma jertfelor curate ale poporului, anticipând prin aceasta, jertfa Fiului lui Dumnezeu înnoenit. Este cunoscut că jertfele nu erau aduse numai pentru păcat sau ca plată pentru păcat, ci ele țineau și de menirea omului de a se jertfi și de originea lui”²⁸.

Lumea arată în caracterul ei de dar al lui Dumnezeu că ea nu este ultima și absolută realitate. „Viziunea lumii ca dar, un dar pentru om, legat strict de actul creației însăși, are un impact extrem de profund asupra modului în care umanitatea e chemată să trăiască în lumea creată. Un rezultat care poate fi menționat numaidacă e imposibilitatea înțelegerii lumii ca „natură pură”, ca realitate menită să fie considerată și luată exclusiv în ea însăși”²⁹. Paradoxul se explică prin faptul că darul primit și întors apropie persoanele în așa măsură, încât obiectul darului devine comun și devine mijlocul transparent a celei mai depline comunicări între persoane. Persoanele se dăruiesc prin aceasta ele însele, iar prin aceasta dăruire sporesc duhovnicește. „Act esențial al cultului adus lui Dumnezeu, sacrificiul sau jertfa este și manifestarea cea mai deplină a sentimentelor religioase ale umanității... este poate unicul act prin care s-a manifestat în istorie acea inexprimabilă dorință de curățire, iertare și împăcare cu Dumnezeu, pe care a simțit-o neîncetat fiecare om, acea arzătoare năzuință pentru mântuire”³⁰. Jertfa „intră în structura actului creator, e indisolubil legată de creație, e sursa creației; iar creația este justificarea ei. Și tocmai pentru că e structural legată de creație, jertfa e și mijlocul răscumpărării creației după cădere, al restaurării creației în har, în ordinea divină. [...] E metoda divină de creație și de răscumpărare”³¹. Aducerea jertfei nu asigură, în chip mecanic, mântuirea, atrage atenția părintele Olimp Căciulă, „jertfa lui Hristos prezintă pe jertfelnicul/altarul Bisericii are rostul să umple existența omului de focul lui Dumnezeu și să-l convingă să se asemene cu Mântuitorul Său, aducându-se pe de o parte pe sine jertfă curată și bineplăcută lui Dumnezeu și pe de altă parte urmărind comuniunea spirituală cu Creatorul Său”³².

Crucea, semnificând depășirea lucrurilor și a vieții pamântești, ca daruri, de dragul Dăruitorului, înseamnă și o întoarcere a acestor lucruri și a vieții proprii, ca daruri lui Dumnezeu. Acestea nu se pierd pur și simplu

²⁸ + Prof. univ. dr. Irineu POPA, Mitropolitul Olteniei, *Iconomia plinirii vremilor în Iisus Hristos*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2013, p. 470.

²⁹ Maciej BIELAWSKI, *Părintele Dumitru Stăniloae, o viziune filocalică despre lume*, trad. de diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1998, p. 270.

³⁰ Dr. Olimp N. CĂCIULĂ, *Euharistia ca jertfă*, trad. de Pr. prof. Ioan Ică sr., Ed. Deisis, Sibiu, 2016, p. 43.

³¹ Constantin GALERIU, *Jertfă și Răscumpărare*, Ed. Harisma, București, 1991, p. 18.

³² Dr. Olimp N. CĂCIULĂ, *Euharistia ca jertfă*, p. 134.

prin Cruce, ci se transfigurează, se înalță pe alt plan. Iar aceasta se întâmplă prin aducerea lor ca daruri lui Dumnezeu, făcându-le mijloace mai străvezii ale comunicării cu El.

În mod deosebit, „crucea lui Hristos sau puterea lui Hristos Cel jertfit și cu desăvârșire dăruit Tatălui, și nouă, și Duhul Sfânt Cel care, prin aceasta, a umplut cu desăvârșire firea Lui omenească de iubire și iradiază prin ea spre noi, lucrează împreună la orice sfințire, aducând sfințirea trupului lui Hristos în trupul nostru. Hristos nu poate produce această sfințire în trupul nostru, dacă nu ne însușim și noi starea de jertfă și de dăruire generoasă a lui Hristos, care a culminat în Crucea Lui, adică dacă nu ne înfrânăm și noi de la egoismul păcatului și dacă nu ne dăruim și noi lui Dumnezeu și semenilor noștri prin cruce. Numai prin cruce ne deschidem din partea noastră Duhului lui Hristos care curățește și întărește duhul omului, și prin el, și trupul lui, eliberându-le de căutarea plăcerilor egoiste. Duhul Sfânt lucrează prin Crucea lui Hristos, sau prin puterea trupului jertfit și cu desăvârșire dăruit Tatălui și nouă, la curățirea sau sfințirea și autodăruirea noastră lui Dumnezeu și semenilor, dacă ne însușim și noi Crucea lui Hristos. Căci autodăruirea noastră lui Dumnezeu e o lucrare a Crucii, care e întărită și încununată de Duhul lui Hristos în noi”³³.

Pe Cruce, Hristos Fiul lui Dumnezeu făcut Om, restaurează în fața Tatălui condiția și starea noastră adevărată, aceea de jertfire, de dăruire de sine. La jertfa Sa Iisus ne unește și pe noi. Și în El, în Hristos învățăm sensul și valoarea iubirii, dăruirii, jertfei, învățăm firea lucrurilor. „Nu există iubire fără jertfă, căci iubirea este jertfa de a te dăruia altuia, de a-ți pune viața pentru altul, de a împlini ascultarea altuia, deci a iubi pe aproapele mai mult decât pe noi înșine”³⁴. Implicarea stării de jertfă în arhieria permanentă a lui Hristos, are ca scop eficiența ei în Biserică. Prin arhieria Sa veșnică, Hristos voiește ca prin ea, sau prin jertfa pe care o ține permanent prezentă în fața Tatălui, să fim părtași și noi la jertfa lui, ca și noi să ne aducem jertfă Tatălui, ca să ne facem bineplăcuți Lui. Deci starea lui de jertfă și de rugăciune în fața Tatălui se îndreaptă atât către Dumnezeu cât și către oameni; către Tatăl ca dovadă a predării totale a Sa ca om Tatălui, către noi, ca să ne cuprindă în această dispoziție de predare Tatălui³⁵.

³³ Pr. prof. D. STĂNILAOE, *Sfânta Cruce ca mijloc de sfințire și de binecuvântare și ca prilej de închinare* în Ortodoxia, an XXXIV (1982), nr. 2, p. 180.

³⁴ Petroniu FLOREA, *Cuvintele Domnului*, Ed. Episcop Nicolae Popovici, Oradea, 2004, p. 141. „Domnul sfințește lumea începând cu Sine, cu trupul Său, în iubirea Sa. În însăși purtarea crucii, în jertfirea Sa, Domnul desființă păcatul și sfințește făptura. Dacă reazemul răului, al păcatului este egocentrismul atunci iubirea divină, crucea poartă în ea desființarea lui. În Hristos păcatul se mistuie în flacăra, în oceanul iubirii Sale dumnezeiești” (Pr. prof. Constantin GALERIU, *Înțelesurile Sfintei Cruci în Ortodoxia*, an XXXIV (1982), nr. 2, p. 183).

³⁵ Pr. prof. dr. Dumitru POPESCU, *Iisus Hristos Pantocrator*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, p. 223.

Mai adânc, în dăruirea de sine înțelegem adevărul însuși al firii noastre. În obârșia și în geneza noastră, chip al lui Dumnezeu fiind, suntem zidiți din și pentru iubire, pentru comuniune. Întreaga noastră ființă este făcută conform cu iubirea cu dăruirea de sine. Prin toate organele sale, trupul este deschidere și reciprocitate cu semenii, cu lumea. „Pașii mei merg în întâmpinarea semenului, brațele mele spre îmbrățișarea lui. Fiecare organ e fereastra deschisă către lume, totul este dedicat comuniunii; esențial, viața este reciprocitate a dăruirii, a jertfei. Iar Hristos este întruparea deplină și transfigurătoare a jertfei de sine”³⁶.

Astfel, lumea, creația în general este atât darul lui Dumnezeu, cât și un vehicul al iubirii și puterii lui Dumnezeu³⁷ - locul întâlnirii cu Dumnezeu. „Întreaga lume ar trebui să fie privită de fapt ca parte vizibilă a unui sacrament universal și continuu, iar întreaga activitate a omului ca o comuniune sacramentală divină”³⁸.

Părintele Stăniloae explică jertfa lui Hristos, bazându-se pe Sfinții Părinți în felul următor: „Aici ideea de jertfă arată în ea în mod străveziu pe cea de comuniune. Intrarea lui Hristos ca om la Tatăl, condiționată de starea de jertfă curată care poate fi înțeleasă și ca o deschidere a omului pentru intrarea Tatălui, este restabilirea comuniunii între Hristos ca om și Dumnezeu. Dar starea Lui de jertfă a realizat-o pentru noi, ca o concluzie și întărire a comuniunii Lui cu noi. Căci El intră la Tatăl ca jertfă curată sau restabilește comuniunea Sa cu El, pentru a ne introduce și pe noi în comuniunea cu Tatăl. Dar prin aceasta intrăm în comuniune și cu Hristos ca Dumnezeu, pentru că intră în comuniune cu Tatăl Lui, care devine astfel Tatăl nostru. Jertfa e necesară pentru comuniune. Jertfa e animată de tendința după comuniune; e renunțare la sine, de dragul celuilalt, e uitare de sine din iubirea față de celălalt. Astfel, comuniunea e rezultatul jertfei... Din cele spuse rezultă că și Tatăl avea o lipsă de jertfa noastră pentru restabilirea comuniunii cu El. Nu de o jertfă pentru satisfacerea onoarei Lui, ci pentru a ne deschide comuniunii cu El, renunțând la noi înșine și văzându-L pe El în toată mărirea Lui. De aceea L-a dat pe Fiul Său spre jertfă, pentru că noi nu eram în stare să aducem această jertfă. L-a trimis pe El în trup, pentru a aduce această jertfă necesară comuniunii, dar nu pentru a rezolva exclusiv un conflict între Sine ca Dumnezeu și noi, ci pentru a face din jertfa Fiului Său puterea și stimulentele jertfei noastre”³⁹.

³⁶ Pr. prof. Constantin GALERIU, *Jertfa Mântuitorului Hristos* în Îndrumător pastoral-misionar și patriotic, Arhiepiscopia Bucureștilor, 1985, pp. 30-34.

³⁷ Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Creația ca dar și Tainele Bisericii* în Ortodoxia, an XXVIII (1976), nr. 1, p. 10.

³⁸ Rev. prof. Dumitru STĂNILOAE, *The World as Gift and Sacrament of God's Love* în Sobornost, seria 6, nr. 9, 1969, p. 667.

³⁹ Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, pp. 91-92.

Dacă omul a fost creat din iubire de către Dumnezeu cel personal, întreit în Persoane, înseamnă că alături de iubire și unitate există în această creație și libertate. Astfel, „lucrurile date nouă de Dumnezeu pot deveni darul nostru către Dumnezeu, prin faptul că suntem liberi în întoarcerea lucrurilor către Dumnezeu. Noi transformăm lucrurile în daruri ale noastre prin actul libertății noastre și prin iubirea ce-o arătăm în felul acesta lui Dumnezeu. Dumnezeu i-a dat omului lumea nu numai ca un dar de o fertilitate continuă, ci și de o mare bogăție de alternative posibile de actualizat de către om prin libertate și muncă. Această actualizare ca talanți înmulțiți dați de Dumnezeu este darul omului către Dumnezeu”⁴⁰.

Crucea evocă jertfa răscumpărătoare, dar și recapitulează întreaga viață a lui Iisus Hristos: (I Pt 2, 24). Crucea este, deci, inerentă întrupării răscumpărătoare și iubirii lui Dumnezeu față de om. În acest sens Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că toate ființele și creaturile, prin însăși finalitatea existenței lor, au o orientare hristocentrică prin cruce, „toate cele văzute (fenomenele) se cer după cruce, adică după deprinderea de-a stăvili afecțiunea față de ele a celor ce sunt duși prin simțuri spre ele. Iar cele inteligibile (noumenele) toate au trebuință de mormânt, adică de nemișcarea totală a celor ce sunt purtați spre ele de minte”⁴¹. Paradoxul credinței creștine stă tocmai în aceea că puterea lui Dumnezeu se arată în suferință, în cruce (II Cor 12,10). Învierea a dat apostolilor adevăratul sens al Crucii, adâncimea sacrificiului, dar și măreția iertării și iubirii divine. De aceea crucea este o piatră de poticnire (skandalon) pentru necredincioși (I Cor 1, 20-23).

Desigur „nu orice cruce, adică nu orice suferință și orice moarte ne face transparent pe Dăruitorul lumii și ne pune în legătură cu El ca persoană infinită în voința și iubirea Sa, fapt care dă și lumii o mare importanță. Când omul gândește că dincolo de această lume, nu mai este într-o altă realitate, suferința și moartea legate în orice caz de ea, nu sunt mântuitoare, nu au un sens pozitiv. Deci numai suferința și moartea care ne face transparent și comunicabil prin creație, pe Dumnezeu, capătă și ea un sens pozitiv pentru creație și pentru noi înșine. Și de aceea aceasta este suferința și moartea pe care noi le numim propriu-zis cruce. Iar crucea în acest sens este crucea lui Hristos și crucea noastră purtată din puterea crucii lui Hristos...Moartea devine prin această cruce izvor de existență a persoanelor umane și a lumii pe o treaptă nouă, superioară, plină de viața lui Dumnezeu. Această cruce completează sensul fragmentar manifestat în lume, prin faptul că ea deschide drumul spre realitatea lui Dumnezeu ca lumină și viață infinită, de

⁴⁰ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 255.

⁴¹ Sfântul MAXIM MĂRTURISITORUL, *Capete teologice I*, 67 în *Filocalia*, vol. II, ed. a II-a, trad. de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Harisma, București, 1993, p. 168.

care se răspândește sensul plenar și asupra lumii și asupra vieții persoanelor umane în ea⁴².

Doar „prin crucea lui Hristos se descoperă deci în același timp că lumea e necesară, pentru că numai prin ea, suportând crucea legată de ea, se ajunge la Dumnezeu sau la plenitudinea de viață a omului și a lumii însăși. Crucea lui Hristos are deci două efecte: pe de o parte ea prezintă lumea ca nefiind ultima realitate, ci realitatea penultimă, dependentă de Dumnezeu; pe de altă parte ea face să se răspândească asupra existenței lumii o valoare eternă. Crucea lui Hristos desparte existența omului și a lumii de păcat, prin care viața omului și a lumii au fost supuse unei morți definitive. Crucea lui Hristos arată din nou chipul pozitiv original al omului și al lumii și e mijloc de ridicare a lor la desăvârșirea existenței lor în Dumnezeu. Dar aceasta a fost crucea prin puterea lui Dumnezeu, în acest sens „*crucea este puterea lui Dumnezeu*” (I Cor 1, 18,24). În felul acesta crucea lui Hristos nu este o negație esențială și definitivă a lumii și a omului, ci numai a trăirii păcătoase în lume”⁴³.

Ca înțeles duhovnicesc Crucea reprezintă dragostea lui Dumnezeu față de noi. Fiul omului a luat trup de om pentru a ispăși păcatele lumii. Învierea Mântuitorului este o mărturie a transformării trupului omenesc, restaurare și îndumnezeirea lui. Pentru a învinge moartea Dumnezeu trebuia să stârpească sămânța răutății care era pătrunsă în ființa umană și în creație, iar originea răului a fost mândria. Jertfa pe Cruce este un semn al smereniei, un semn al ascultării față de voia lui Dumnezeu ca răspuns la mândria și neascultarea protopărinților noștri Adam și Eva. În această jertfă a Mântuitorului se descoperă esența iubirii creștine care diferă radical de iubirea erotică, senzuală, egocentrică din păgânism. Evanghelia ne descoperă acest adevăr: „*Nimeni nu are mai mare dragoste ca aceasta, decât ca viața să și-o pună pentru prietenii săi*” (In 15, 13). „Principiul constitutiv al sacrificiului nu e nimicirea, ci iubirea. Și numai în măsura în care rupe, deschide, răstignește, sfășie, nimicirea ține și ea de sacrificiu, ca o formă a dragostei într-o lume care poartă semnul morții și al egoismului”⁴⁴.

În Hristos păcatul se mistuie în flăcări, în oceanul iubirii Sale dumnezeiești. „Hristos S-a jertfit pe Cruce. Iar unde e jertfă, acolo-i curățire de păcate,

⁴² Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Crucea și înnoirea creațiunii în învățătura ortodoxă*, pp. 467-468.

⁴³ Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Crucea și înnoirea creațiunii în învățătura ortodoxă*, p. 469. „Lumea are deci un rol necesar în crucea noastră; ea e ridicată la o treaptă mai înaltă, în care e umplută de puterea lui Dumnezeu, după ce a renunțat la treapta ei inferioară slăbită de păcat. Noi trebuie să folosim lumea în suportarea Crucii pentru a arăta puterea noastră în raport cu ea; nu puterea de a nega pur și simplu, ci puterea de a folosi ca dar oferit lui Dumnezeu și ca dar dat de Dumnezeu, deci ca mijloc de unire cu Dumnezeu în iubire” (p. 471).

⁴⁴ Joseph cardinal RATZINGER, *Introducere în creștinism. Prelegeri despre Crezul apostolic*, trad. de Mihăiță Blaj, Ed. Sapientia, Iași, 2004, p. 201.

acolo-i împăcare cu Stăpânul, acolo sunt sărbătoare și bucurie”⁴⁵, învață Sfântul Ioan Hrisostom. Iar după Sfântul Chiril al Alexandriei: „Noi nu ne putem mântui decât dacă ne prezentăm lui Dumnezeu în stare de jertfă. Dar această stare nu poate fi atinsă decât dacă Hristos e în stare de jertfă în noi, sau noi în El. Această interioritate reciprocă între noi și Hristos, El este centul de gravitație pentru noi, fie că e în noi toți ca un același soare unificator, fie că noi toți suntem în El”⁴⁶. „Starea de sacrificiu” e și calea noastră unii către alții. „În sacrificiul nostru oferit împreună cu sacrificiul lui Hristos și, din puterea Lui, sau în crucea noastră, împlinim ceea ce spunem în preajma oferirii lui Hrisos ca sacrificiu la Sfânta Liturghie, oferind darurile noastre spre a fi asimilate cu darul Lui: „*Ale Tale dintru ale Tale ...*” Ne oferim pe noi și lumea, ca darul lui Dumnezeu, după ce le-am primit pe ele ca dar din partea lui Dumnezeu. Prin aceasta ne umplem pe noi înșine și lumea de viața lui Dumnezeu, venită nouă prin trupul lui Hristos prin faptul că se aduce El însuși jertfă, pentru noi și pe noi împreună cu El”⁴⁷. Teologii contemporani arată: „Oamenii nu pot intra în comuniune cu Dumnezeu altfel decât în stare de jertfă, înțeleasă ca renunțare deplină la sine însuși și dăruire totală lui Dumnezeu. Dar ei nu se pot dărui Tatălui ca jertfă curată prin ei înșiși. De aceea a luat Iisus Hristos această jertfă asupra Sa, pentru ca intrând la Tatăl în stare de jertfă pentru noi, să ne introducă și pe noi la Tatăl, atrăgându-ne în starea Sa de jertfă. Comuniunea cu Dumnezeu include în sine starea de jertfă și invers...Intrarea lui Iisus Hristos la Tatăl în stare de jertfă produce o deschidere a omului pentru intrarea lui Dumnezeu; ea constituie restaurarea comuniunii dintre Dumnezeu și om în general”⁴⁸.

În contrast cu Teologia confesiunilor apusene, Biserica Ortodoxă susține că „Dumnezeu nu are vreo supărare pe om din pricina păcatului și că deci ar pretinde vreo jertfă pentru iertarea lui; de aceea jertfa nu ar avea alt rost decât să refacă firea omenească în Hristos și să câștige dragostea oamenilor pentru El și pentru Dumnezeu; chiar aceasta constituie o refacere a firii lor, din pricina îmbolnăvirii ei în urma separării de Dumnezeu și a dușmăniei față de El”⁴⁹. Teologia apuseană, catolică și protestantă, n-a cunoscut altă modalitate a scoaterii omului din păcat decât suportarea pedepsei pentru el, sau amnistia în baza unei satisfacții oferite lui Dumnezeu. Sfânta Scriptură

⁴⁵ Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Predici la sărbători împărătești și cvuinte de laudă la sfinți*, trad. de Pr. prof. Dumitru Fecioru, ed. a II-a, Ed. Basilica, București, 2015, p. 127.

⁴⁶ Sfântul CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Închinarea și slujirea în Duh și adevăr în Scrieri, partea întâi*, trad. de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, coll. PSB 38, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991, p. 150.

⁴⁷ Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Crucea și înnoirea creațiunii în învățătura ortodoxă*, p. 471.

⁴⁸ Valer BEL, *Unitatea Bisericii în teologia contemporană. Studiu interconfesional-ecumenic*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2003, p. 46.

⁴⁹ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, p. 87.

și Sfinții Părinți văd soluția dincolo de această alternativă exterioară: într-o mișcare a lui Dumnezeu spre comuniune care se imprimă și omului. În ambele cazuri, Dumnezeu rămâne exterior, pedepsind, sau pune pe om, din exterior, în mișcare de satisfacere⁵⁰. Tradiția evanghelică clasică a dezvoltat un model *tranzacțional* al răscumpărării, care pune accent pe ceea ce a făcut Hristos pentru mine (lucrarea lui Hristos pe cruce și ispășirea substitutivă) în timp ce Estul a adoptat un model *transformațional* al răscumpărării care pune accentul pe cine este Hristos (persoana lui Hristos, învierea Sa și victoria Sa triumfătoare asupra morții și păcatului⁵¹).

Doctrina catolică despre răscumpărare „are la bază o idee greșită despre un Dumnezeu preocupat mai mult de repararea onoarei jignite, fie printr-o pedeapsă exemplară, fie printr-o satisfacție echivalentă. Ideea satisfacției o întâlnim la Tertulian și Sf. Ciprian în Apus și reprezintă o gravă denaturare a învățaturii despre Dumnezeu, El fiind înțeles după modelul cavalerului medieval, care, pentru orice greșală cerea satisfacție. Potrivit teoriei satisfacției, raporturile omului cu Dumnezeu sunt privite în spirit exclusiv juridic, neduhovnicesc. Lucrarea lui Hristos nu mai are consecințe ontologice asupra firii omenești, de restaurare, vindecare și îndumnezeire a firii umane a Mântuitorului chiar de la Întrupare, pentru că grația o merită și o câștigă Iisus Hristos abia la sfârșitul operei mântuitoare, ca o recompensă⁵².

În concluzie, lumea a fost creată de Dumnezeu ca un dar pentru oameni, ca primind acest dar, ei să sporească în dragoste față de El. Doar o înțelegere a lumii ca dar al lui Dumnezeu, dezvăluie semnificația pozitivă a realității înconjurătoare. „Pentru că o asemenea atitudine responsabilă a omului față de lume și față de Dumnezeu presupune ca omul să aducă, la rândul său, daruri lui Dumnezeu din cele ale lumii consacrand-o. Prin actul consacării, lumea devine mai bogată în conținuturi, iar viața omului traversează continuu trepte noi de spiritualizare prin darul de iubire prin care se întoarce pe sine și toate cele dăruite lui spre cel a cărui posibilitate de dăruire este fără margini”⁵³. Astfel, lumea și activitatea omului în ea se metamorfozează din pedeapsă în mijloc de înălțare a omului spre Dumnezeu și spre o relație tot mai strânsă între oameni.

Pentru a rămâne până la capăt într-un adevăr și în stare de iubire față de Tatăl care L-a trimis în lume și față de oameni (In 10, 17-18; 13, 1), Iisus Hristos a primit în mod liber moartea pe cruce. Scopul jertfei Sale nu este

⁵⁰ Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, p. 94.

⁵¹ Bradley NASSIF, Michael HORTON, Vladimir BERZONSKY, George HANCOCK-STEFAN, Edward ROMMEN, *Ortodoxie și evanghelism. Trei perspective*, Ed. Adoramus, Iași, 2009, 41.

⁵² Pr. conf. dr. Ștefan BUCHIU, *Dogmă și Teologie. Curs de Teologie dogmatică și simbolică ortodoxă*, vol. II, Ed. Sigma, București, 2006, p. 56.

⁵³ S. FRUNZĂ, *O antropologie mistică: introducere în gândirea părintelui Stăniloae*, Ed. Omnicop, Craiova, 1996, p. 59.

acela de a șterge păcatele în sens legalist sau de a rezolva un conflict exterior între Dumnezeu și oameni, ci de a restitui viața veșnică și adevărată ca o nouă relație cu Dumnezeu. „Iisus Hristos acceptă Jertfa nu ca o condiție legalistă a Răscumpărării, ci anume ca să întâlnească ființa umană pe care a creat-o Dumnezeu. Natura jertfei Sale nu este deci de ordin juridic, legalist, și în nici un caz jertfa nu trebuie să fie înțeleasă exclusiv în contextul pedepsei și culpabilității legate de păcatul lui Adam”⁵⁴.

De aceea, Iisus Hristos a luat această jertfă asupra Sa pentru ca intrând la Tatăl în stare de jertfă curată pentru noi să ne introducă și pe noi la Tatăl, atrăgându-ne în starea lui de jertfă⁵⁵. Dar prin aceasta intrăm în comuniune și ca Hristos ca Dumnezeu, pentru că intrăm în comuniune cu Tatăl Lui, care devine astfel Tatăl nostru. Jertfa este necesară pentru comuniune, jertfa este animată de tendința după comuniune; este renunțare la sine, de dragul celuilalt, este uitare de sine din iubirea față de celălalt. Astfel, comuniunea este rezultatul jertfei.

⁵⁴ Pr. prof. dr. Ion BRIA, *Credința pe care o mărturisim*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 87.

⁵⁵ Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, pp. 86-102.